

LV 20.1 **Rapport Waarnemers Raad voor Contact en Overleg betreffende de Bijbel (RCOB)**

De Raad voor Contact en Overleg betreffende de Bijbel (RCOB) stimuleert de bezinning op de vragen rond het gebruik, de verspreiding en de vertaling van de bijbel. De waarnemers bezochten de halfjaarlijkse vergaderingen. De twee belangrijkste aandachtsvelden van de RCOB in de afgelopen jaren waren:

- De [Nieuwe Bijbelvertaling]. Het oogmerk is een vertaling voor kerkelijk gebruik die het in zich heeft zich te ontwikkelen tot standaardvertaling in het gehele Nederlandse taalgebied. In het najaar van 1998 verschenen de eerste deelluitgaven onder de titel 'Werk in Uitvoering'. De raad besteedde aandacht aan de proeven zelf, de ontvangst ervan en de voortgang van het project [Nieuwe Bijbelvertaling] als zodanig. Ds. Holwerda verzorgde op verzoek van het moderamen van de raad een wat bredere beschouwing over de deelluitgaven.
- Het Jaar met de Bijbel (1998/99): een jaar met allerlei vooral plaatselijke activiteiten om de bijbel als boek onder de aandacht van de Nederlandse bevolking te brengen. Het jaar lijkt inderdaad bijgedragen te hebben aan de ontsluiting van de bijbel voor groepen landgenoten die de bijbel niet inhoudelijk kenden. Momenteel wordt het project geëvalueerd en vindt er bezinning plaats op vervolginiciatieven.

In het verleden hebben de kerken besloten tot de benoeming van waarnemers bij de RCOB met een beperkte opdracht, te weten de zaken rond het vertalen van de bijbel (LV Enschede 1985/86). De huidige waarnemers delen de bevinding van hun beide voorgangers (de predikanten Borgdorff en Veeffkind): 'Die beperking is onzerzijds; van de kant van de RCOB worden wij even royaal benaderd als de andere deelnemende kerkgenootschappen'. Mede daarom besloten de kerken inmiddels tot een financiële bijdrage aan de RCOB, evenredig aan de bijdrage van andere deelnemende kerkgenootschappen (LV Doorn 1998).

De vragen rond het gebruik en de verspreiding van de bijbel mogen in de hedendaagse cultuur niet van minder belang heten dan de vragen rond de vertaling van de bijbel, maar vallen buiten ons mandaat.

Van de waarnemers verving ds. Holwerda aanvankelijk voorlopig en later blijvend ds. Borgdorff. Vanuit onze kerken zijn al sinds langere tijd nog anderen bij het werk aan de [Nieuwe Bijbelvertaling] betrokken: ds. Veeffkind als supervisor en br. Van der Worp als lid van de begeleidingscommissie.

LV 20.2 **Aanvullend Rapport Waarnemers RCOB**

De Landelijke Vergadering Doorn 1998 besloot op voorstel van de toenmalige waarnemers tot een jaarlijkse bijdrage ad f 900 in de kosten van de RCOB. De bijdragen van de in de RCOB participerende kerken en bijbelorganisaties (globaal verdeeld naar draagkracht) zijn sinds 1993 niet verhoogd. In verband met de gestegen lasten is recent evenwel besloten tot een geleidelijke verhoging van de ledenbijdragen over de jaren 2001-2004 zodanig dat vanaf 2004 niet langer de algemene reserve aangesproken behoeft te worden ter dekking van de exploitatietekorten. Wij stellen de Landelijke Vergadering voor deze geleidelijke verhoging te volgen en de bijdragen over de komende jaren vooralsnog als volgt vast te stellen:

2001 f 981;   2002 f 1.069   2003 f 1.165   2004 f 1.270

De genoemde bedragen zullen nog worden afgerond met de euro als rekeneenheid.

LV 22.1 Brief Generale Synode Leusden 1999 van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)

Zeer geachte broeders,

In haar zitting op 9 september 1999 heeft de Generale Synode Leusden van De Gereformeerde Kerken in Nederland gesproken over de brief die zij mocht ontvangen van uw voorgangster, de Landelijke Vergadering Doorn 1998, en over het rapport van onze deputaten ter bevordering van kerkelijke eenheid. In een bijlage zenden wij u hierbij de besluiten die onze synode naar aanleiding hiervan heeft genomen.

Wij realiseren ons, dat deze besluiten voor u teleurstellend zijn. Wij proefden in uw brief de hartelijke begeerte om elkaar te vinden als kerken die willen staan op de basis van Gods. Woord en de gereformeerde belijdenis. Het was ook goed, dat we een afvaardiging van uw Commissie voor Contact en Samenspreking in ons midden hadden. Van weerskanten was voelbaar, zoals ook werd uitgesproken, hoezeer ons hart naar de ander uitgaat en hoezeer we door velerlei banden aan elkaar verbonden zijn. Tegelijk was er ook verdriet. Verdriet en pijn om wonden die in het verleden zijn geslagen. Daarover werd uitgesproken dat er reden is voor gemeenschappelijke verootmoediging. Maar er was ook verdriet en teleurstelling in onze vergadering omdat moest worden geconstateerd dat er door de LV Doorn geen basis is gelegd, waarop wij zouden kunnen terugkomen op het besluit van de GS Berkel en Rodenrijs 1996 de verkennende contacten met uw kerken te beëindigen. De LV Doorn heeft niet de hindernissen voor het voeren van samensprekingen gericht op kerkelijke eenheid weggenomen. Deze hindernissen zijn door de GS Berkel en Rodenrijs 1996 met name aangewezen in het vasthouden aan de huidige ruimte in de leer en het toezicht daarop in de NGK. Ook betreuren wij het dat de LV Doorn niet is ingegaan op de vraag waarin wij uw kerken overvragen op het punt van een meer strikte binding aan de belijdenis.

Broeders, uw eigen afgevaardigden zijn getuigen hoezeer het ons verdriet doet, dat we op dit moment niet tot een ander besluit konden komen. Veel van wat uw voorgangster schreef en wat door ds. W. Smouter in zijn toespraak werd gezegd, raakte ons hart. Maar we konden het niet los zien van de heldere gemeenschappelijke conclusies uit de verkennende gesprekken en het besluit van de LV Doorn om niet aan onze bezwaren (en die van de Christelijke Gereformeerde Kerken) tegemoet te komen. Wij hebben onze deputaten Kerkelijke Eenheid opgedragen een vertegenwoordiging van uw kerken uit te nodigen voor een ontmoeting waarin van weerskanten uitleg en opheldering kan worden gegeven. Wat ons betreft stellen wij het op prijs, als ook Christelijke Gereformeerde deputaten hierbij aanwezig zullen zijn. We hebben in onze synodevergadering met instemming kennis genomen van het besluit van GS Haarlem-Noord 1998 inzake de relatie met uw kerken. Het is onze bede, dat mee door dit besluit ook bij uw kerken meer begrip zal komen voor onze opstelling.

Mede naar aanleiding van een uitnodiging daartoe in uw brief, besloot onze vergadering haar deputaten op te dragen onderzoek te doen naar de mogelijkheden om te komen tot een overlegorgaan waarin gesprekspartners namens verschillende kerken en groeperingen van gereformeerde belijdenis elkaar kunnen ontmoeten om te spreken over de geestelijke ontwikkelingen in elkaars gemeenschappen.

Verder lijkt het ons goed u te doen weten, dat onze vergadering, nu landelijke samensprekingen op dit moment niet mogelijk zijn, daarmee niet plaatselijke contacten tussen uw en onze kerken in de weg wil staan. Zij besloot om in incidentele gevallen voor die kerken waar sprake is van een verregaande overeenstemming met een Nederlands. Gereformeerde kerk de mogelijkheid te openen tot voorgaan in elkaars diensten en wederzijds. toelaten aan het avondmaal.

Dit op voorwaarde van instemming van de classis en van de deputaten ad art. 49 KO van de particuliere synode.

Wij leggen onze besluiten voor aan de kerken van ons kerkverband en brengen ze hierbij onder de aandacht van uw vergadering en van uw Commissie voor Contact en Samenspreking, met de bede dat de Here er zijn zegen over geeft en ze dienstbaar maakt aan het werken aan de kerkelijke eenheid van allen die metterdaad willen staan op de grondslag van zijn Evangelie in gebondenheid aan de gereformeerde belijdenis.

We stellen ons voor om als kerken jaarlijks op 31 oktober of op de zondag erna voorbede te doen voor onze gezamenlijke weg naar kerkelijke eenheid. Mogen wij u uitnodigen om daaraan deel te nemen.

Met hoogachting en broederlijke groet,

Bijlage 1 van LV 22.1 Brief Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)

Besluit Interkerkelijk overleg (Agenda 6.1)

Materiaal:

1. rapport van de deputaten voor kerkelijke eenheid, algemene sectie;
2. brief van de kerk te Amersfoort-West dd. 9 maart 1999. De raad zag graag mogelijkheden om op landelijk niveau met de Nederlands. Gereformeerde Kerken te kunnen spreken over andere zaken dan kerkelijke eenheid. Hij stemt graag in met het voorstel van deputaten en ziet daarom af van het indienen van een eigen voorstel;
3. brief van de Landelijke Vergadering van de Nederlands. Gereformeerde Kerken te Doorn (1998) dd. 21 september 1998. De vergadering stelt voor "om, indien de Generale Synode voor samenspreking gericht op kerkelijke: eenheid nog geen ruimte ziet, te komen tot een overleg". Met dat overleg bedoelt de vergadering "een andere vorm van contact, niet primair gericht op landelijke eenheid, maar op de vraag in hoeverre we elkaar, binnen de bestaande situatie van de verschillende kerkverbanden, kunnen helpen op basis van de verbondenheid als gemeenten van Christus";
4. brief van de kerk te Hilversum dd. 16 april 1999. "De raad is van oordeel dat een Overlegorgaan, zoals is voorgesteld door DKE, een wezenlijke bijdrage kan leveren aan het in contact blijven met andere kerken en groeperingen en daardoor een uit elkaar groeien kan verhinderen c.q. beperken en het gesprek om te komen tot waarachtige eenheid kan bevorderen.

Besluit:

deputaten op te dragen:

1. vanuit het oogpunt van kerkelijke eenheid landelijke ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen bij te houden, zo nodig nader te verkennen en daarop actief te reageren;
2. onderzoek te doen naar de mogelijkheden om te komen tot een overlegorgaan waarin gesprekspartners namens verschillende kerken en groeperingen van gereformeerde belijdenis elkaar ontmoeten om informatie over de geestelijke ontwikkelingen in elkaars gemeenschappen uit te wisselen en te bespreken.

Gronden:

- 1.1 buiten de bestaande relatie met de Christelijke Gereformeerde Kerken en het beoogde contact met de Nederlands. Gereformeerde Kerken blijft het zaak de landelijke ontwikkelingen ten aanzien van de kerkelijke eenheid te volgen en zo mogelijk verkennende contacten te leggen met kerken en groeperingen, die staan of willen staan op de grondslag van Gods. Woord en de drie formulieren van eenheid en samenleven of willen samenleven volgens de gereformeerde kerkorde;

- 1.2 in de kerkelijke verhoudingen binnen Nederland kunnen deputaten blijven zoeken naar mogelijkheden om daarvoor in aanmerking komende kerken en groeperingen op eigen initiatief te informeren over de Gereformeerde Kerken in Nederland;
- 2.1 op particulier initiatief vindt in ons land tussen christenen die naar de gereformeerde religie willen leven op allerlei gebied overleg plaats. Het is nog een open vraag of daarnaast overleg onder verantwoordelijkheid van kerken en kerkelijke groeperingen een eigen waarde heeft;
- 2.2 het is geen kerkelijke zaak om over allerlei ethische onderwerpen door deputaten standpunten te laten ontwikkelen in overleg met andere kerkgenootschappen en christelijke groeperingen. Wel is het een kerkelijke zaak om in het kader van het zoeken naar wegen tot kerkelijke eenheid de geestelijke ontwikkelingen in verwante gemeenschappen goed te peilen en zich daarbij op de eigen gemeenschap door anderen te laten bevragen.

Bijlage 2 van LV 22.1 Brief Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)

Kader voor plaatselijke samensprekingen (Agenda 6.1)

Materiaal:

1. rapport van de deputaten voor kerkelijke eenheid, algemene sectie;
2. aanvullend rapport van de deputaten voor kerkelijke eenheid; met als bijlage het verslag van de conferentie "Werken aan eenheid" op 15 november 1997;
3. brief van de kerk te Deventer dd. 27 februari 1999 met een verzoek tot revisie van het besluit van de GS Berkel en Rodenrijs 1996 inzake de plaatselijke samensprekingen (Acta art. 83, besluit 4,8). Deze regel luidt "dat het besluit tot voorgaan in elkaars diensten en het wederzijds. toelaten aan het avondmaal alleen genomen zal worden, indien het kerken betreft waarmee landelijk wordt samengesproken en waarvan de landelijke vergaderingen wederzijds. hebben uitgesproken dat ze staan of willen staan op de grondslag van Gods. Woord en de gereformeerde belijdenisgeschriften". De raad deelt het uitgangspunt dat aan de lokale en interlokale dimensie van samensprekingen recht moet worden gedaan. Maar 'Berkel' heeft met regel 8 gekozen voor een oplossing die wel de eenheid met de zusterkerken benadrukt, maar die ondertussen tekort doet aan de resultaten van plaatselijke samensprekingen. Plaatselijke situaties kunnen zo van elkaar verschillen dat landelijke regels niet de aangewezen weg lijken. Daarom wil de raad dat van de regel in besluit 4.8 een richtlijn wordt gemaakt;
4. brief van de kerk te Hattem zonder datum. De raad stelt dat in veel christelijke gereformeerde kerken een ruimer toelatingsbeleid voor het avondmaal wordt gehanteerd dan in onze kerken, waar art. 60 KO. strikt wordt toegepast. De situatie van kerkelijke toenadering zoals we die nu met de Christelijke Gereformeerde Kerken kennen, valt volgens de raad buiten de horizon van de kerkorde. Intensivering van persoonlijke contacten tendeert ook naar gezamenlijke avondmaalsviering. Daarom stelt de raad voor om het in de vrijheid van de kerken te laten om onder nader te omschrijven condities leden van de christelijke gereformeerde kerken aan de avondmaalsviering toe te laten. De regels van de GS Berkel en Rodenrijs zouden dienovereenkomstig aangepast moeten worden;
5. brief van de kerk te Vroomshoop dd. 2 januari 1998, met een voorstel tot uitbreiding van de hierboven onder 3 genoemde regel 8 voor samensprekingen. De kerk wil toegevoegd hebben dat pas tot de situatie van regel 8 mag worden overgegaan als in de samenspreking de vragen die door onze landelijke deputaten gesteld zijn, plaatselijk een bevredigend antwoord hebben gekregen;
6. brief van de kerk te Leusden dd. 11 maart 1999. Het is de kerkenraad niet duidelijk waarom de strakkere regels van de synode van Berkel en Rodenrijs nodig zijn. Deze kunnen demotiverend en belemmerend werken bij plaatselijke samensprekingen. De raad vindt dat daarmee wordt getreden in de zelfstandigheid van de kerken. De raad hoopt dat plaatselijk eenheid mogelijk wordt ook als er landelijk nog geen eenheid is;

7. brief van de kerk te Amersfoort -West dd. 9 maart 1999, waarin de kerk meedeelt moeite te hebben met de handreikingen voor plaatselijke samensprekingen (GS Berkel en Rodenrijs 1996, Acta art. 83 besluit 5). Op basis van succesvolle samensprekingen met de plaatselijke Nederlands. Gereformeerde Kerk heeft men besloten tot een nadere kennismaking van beide gemeenten. Die contactoefening zien beide kerken als waardevol op weg naar een eventuele wederzijdse erkenning. Volgens de handreikingen zou een dergelijke contactoefening pas na erkenning kunnen plaatsvinden. De raad deelt mee om die reden moeite te hebben met de uitvoering van de handreikingen en wil het beleid, dat al vóór 1996 werd afgesproken, niet zomaar afbreken;
8. brief van de kerk te Drachten-Oost, dd. 12 maart 1999. De raad is van mening dat de GS Berkel en Rodenrijs 1996 te voortvarend is geweest met kanselruil e.d. toe te staan. In de pastorale sfeer signaleert en ervaart de raad allerlei soort van verwarring. De raad geeft de synode in overweging om op landelijk niveau voldoende duidelijkheid te scheppen;
9. brief van de kerk te Lelystad, dd. 12 maart 1999. De raad vindt dat de GS Berkel en Rodenrijs 1996 het stimuleren van samensprekingen nadrukkelijk als opdracht aan deputaten had moeten meegeven. Naar het oordeel van de raad is er nu ook niet veel stimulerende werking van deputaten uitgegaan. De raad vindt dat de regels 8-10 voor de samensprekingen (Acta art. 83 besluit 4,8-10) onduidelijk en onwerkbaar zijn. Met name de nadere vorm van samenwerking in regel 9 is volgens de raad onvoldoende gedefinieerd;
10. brief van M.C. Bijl te Houtigehage, dd. 15 maart 1999 met een vervolgbrief en 3 bijlagen. De schrijver maakt een aantal opmerkingen over plaatselijke samensprekingen, die de indruk geven dat hij gevaren ziet in het 'stappenplan' van de GS Berkel en Rodenrijs 1996;
11. bezwaarschrift van W. van der Veen te Grootegast dd. 2 april 1999. De schrijver maakt bezwaar tegen onderdelen uit het kader voor samensprekingen van de GS Berkel en Rodenrijs 1996 (Acta art. 83 besluit 4 en 5). Wederzijdse erkenning als ware kerk is volgens de schrijver zo verstrekkend dat daartoe pas kan worden overgegaan als ook de kerkverbanden metterdaad tot eenheid zijn gekomen. Daarom vraagt hij om alle mogelijkheden voor kanselruil en avondmaalsviering weer ongedaan te maken. De regels van besluit 4 moeten worden weggenomen of niet bindend verklaard worden. Bij de tweede fase in besluit 5 mag erkenning niet mogelijk zijn en in de derde fase mag niet worden overgegaan tot kanselruil, toelating van elkaars leden aan de avondmaalsvieringen en gecombineerde erediensten.
12. brief van de kerk te Emmen dd. 30 januari 1998 waarin de raad voorstelt om terug te keren tot het deputatenvoorstel aan de GS Berkel en Rodenrijs 1996: "zolang de landelijke kerkverbanden van beide samenwerkende kerken nog niet zijn overgegaan tot enige vorm van federatie of samensmelting, zal de plaatselijke samenspreking nog geen betrekking hebben op de dienst van Woord en Sacramenten". De raad acht het beter het besluit tot gezamenlijke avondmaalsviering op sommige plaatsen terug te draaien dan een steeds verder gaande tegenstrijdige praktijk in het land te laten doorgroeien. Voor het geval de synode dit voorstel niet overneemt stelt de raad voor om regel 7 voor samensprekingen als volgt aan te scherpen "bij kanselruil geen predikanten te laten voorgaan die ook wel voorgaan in kerken waarmee de Gereformeerde Kerken landelijk niet samenspreken" en "aan elkaars avondmaalstafel geen leden toe te laten uit kerken waarmee de Gereformeerde Kerken landelijk niet samenspreken";
13. brief van G. Oldenburger-Zijlstra dd. 26 januari 1999 met een aantal bezwaren tegen de regels en handreikingen voor plaatselijke samensprekingen van de GS Berkel en Rodenrijs 1996. Regel 6 kan niet toegepast worden zolang een plaatselijke kerk blijft in een kerkverband waar niet goed wordt omgegaan met kerkelijke afspraken, toezicht op prediking en avondmaalsviering. Het zich willen inzetten van regel 7 zou moeten worden: "het eigen kerkverband op te roepen tot bekering om zich aan de afspraken (KO en ondertekeningformulier) te houden". Ook de handreikingen zouden in deze lijn aangepast moeten worden. De brief verzoekt dringend te waken over de eenheid die Christus bevolen heeft;

14. brief van L. Roorda te Rozenburg dd. 27 januari 1999 met bezwaren tegen de regels van de GS Berkel en Rodenrijs 1996. Volgens de brief zijn de regels onduidelijk. Want bij erkenning van elkaar als ware kerk kan de samenwerking niet meer een voorlopig karakter dragen. Voorts is onduidelijk of de 10 regels successievelijk of in willekeurige volgorde nageleefd moeten worden. En beide opties zijn niet mogelijk. Onduidelijk is ook of bij kanselruil art. 9 KO van toepassing is. Volgens de brief zou dat wel moeten. En bij avondmaalsvieringen moet toch naar art. 60 KO een attestatie worden overgelegd, en daarover zijn de regels ook onduidelijk. De regels zijn ook verwarrend voor wat betreft de plaats van het kerkverband. De brief verzoekt om de 10 regels van besluit 4 uit de Acte art. 83 uit het midden van de kerken weg te nemen;
15. brief van de kerk te Rotterdam-Stad zonder datum. De raad verzoekt, als het voortzetten van landelijke gesprekken met de Nederlands. Gereformeerde Kerken niet mogelijk is, om van de regels voor samensprekingen de achtste te schrappen. De raad wil dat plaatselijke kerken de mogelijkheden gegeven worden om concrete stappen te zetten om daadwerkelijk één te zijn in Christus met de plaatselijke Nederlands. Gereformeerde Kerk;
16. brief van de kerk te Maarssen/Breukelen dd. 10 maart 1999 met een verzoek om over te gaan tot diepgaande samensprekingen met de Nederlands. Gereformeerde Kerken. Alleen in het geval dat dit verzoek niet gehonoreerd wordt, verzoekt de kerk om regel 8 voor samensprekingen aan te passen. Toegevoegd zou moeten worden dat als er plaatselijk erkenning is en er plaatselijk wederzijds. is uitgesproken dat men wil staan op de grondslag van Gods. Woord en de gereformeerde belijdenisgeschriften, kanselruil en wederzijds. aangaan aan het avondmaal mogelijk moet zijn. De raad onderschrijft niet de mening van deputaten kerkelijke eenheid dat plaatselijke erkenning de facto een stuk erkenning is van het landelijk verband. In de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerk kan de synode niet treden. Het beleid van de synode inzake de plaatselijke samensprekingen lijdt volgens de raad aan overregulering en vervreemdt de plaatselijke kerken steeds. meer van de synodes;
17. brief van de kerk te Lisse dd. 29 september 1998 met o.a. bezwaar tegen de formulering van regel 7 voor de samensprekingen (Acta GS Berkel en Rodenrijs 1996 (Acta art. 83 besluit 4)). Volgens de raad mag plaatselijke erkenning van een kerk uit een ander kerkverband niet afhankelijk zijn van een besluit van de generale synoden van beide kerkverbanden. Dat betreft niet meer de kenmerken van de kerk uit een ander kerkverband maar de praktische problemen om kerkelijke gemeenschap te oefenen. Daarom moet de vereiste toezegging in regel 7 niet een voorwaarde zijn voor erkenning, maar een begeleidende daad bij erkenning. Omdat de erkenning uitsluitend moet plaatsvinden op grond van art. 29 NGB.

Besluit 1:

de verzoeken om de besluiten van de GS Berkel en Rodenrijs 1996 betreffende het kader voor plaatselijke samensprekingen (Acta art. 83, besluit 4 en 5) geheel of gedeeltelijk uit het midden van de kerken weg te nemen niet te honoreren.

Gronden:

1. gezien de toename van plaatselijke samensprekingen is er een kader nodig, dat door de generale synode aanvaard is. Vanuit de kerken is daar om gevraagd. Door zowel regels te stellen en handreikingen te doen heeft de GS Berkel en Rodenrijs 1996 aan de kerken de randvoorwaarden gesteld en de ruimte om in eigen verantwoordelijkheid te handelen gelaten. Dit kader helpt de plaatselijke kerken om terwijl de kerken landelijk in een proces van vereniging zijn niet van elkaar weg te groeien;
2. de regels geven voor het proces van kerkelijke vereniging een aantal voorwaarden en noodzakelijke elementen aan, waarvan de volgorde niet bedoeld is als tijdpad. De handreikingen wijzen op mogelijkheden om het proces nader in te vullen. Die mogelijkheden kunnen op verschillende manieren worden ingevuld;
3. de erkenning als ware kerk van een plaatselijke kerk uit een kerkverband waarmee op landelijk niveau in het kader van kerkelijke eenheid samensprekingen worden gehouden, houdt niet een impliciete aanvaarding in van de besluiten die door dat andere kerkver-

- band genomen zijn. Plaatselijke erkenning hoeft dus niet uitgesteld te worden tot landelijke samensprekingen tot volledige overeenstemming hebben geleid;
4. het plaatselijk kerkelijk leven is wel dermate nauw gerelateerd aan het kerkverband dat van onze eigen kerken verwacht mag worden dat ze het landelijk beleid voor samensprekingen ook plaatselijk willen uitvoeren. Van plaatselijke kerken uit dat andere kerkverband mag verwacht worden dat zij aanspreekbaar zijn op besluiten van hun kerkverband en ook dat zij hun eigen verband willen aanspreken met het oog op de weg tot kerkelijke eenheid;
  5. plaatselijke kerken behoeven niet in verwarring te komen wanneer in zusterkerken iets tot stand komt dat binnen de kerkelijk aanvaarde kaders valt.

Besluit 2:

de regels 5 tot en met 9 voor plaatselijke samensprekingen, zoals genoemd in de Acta van de GS Berkel en Rodenrijs 1996, art. 83, besluit 4, als volgt te verduidelijken c.q. op onderdelen te veranderen (wijzigingen vet gedrukt):

5. over samensprekingen wordt in het kader van de artikelen 30, 41 en 44 KO regelmatig aan de classis gerapporteerd. Wezenlijk beleidsbeslissingen kunnen alleen onder goedkeuring van de classis worden genomen. De classis zal zich daarbij laten adviseren door de deputaten ad art. 49 van de particuliere synode;
6. onder wezenlijke beleidsbeslissingen worden in ieder geval gerekend:
  - het wederzijds. erkennen als ware kerk;
  - het besluit tot voorgaan in elkaars diensten (incl. gecombineerde erediensten);
  - het toelaten van elkaars leden aan het avondmaal (incl. gezamenlijke avondmaalsvieringen).

De classis zal onder meer nagaan of gehandeld is volgens deze regels en van het resultaat de deputaten KE op de hoogte stellen;

7. het wederzijds. erkennen als ware kerk kan alleen indien beide kerken toezeggen:
  - zich in eigen kerkverband in te zetten voor landelijke eenwording;
  - geen leden van elkaar te accepteren zonder wederzijds. goedvinden;
  - eventuele censuur over te nemen;
8. het besluit tot voorgaan in elkaars diensten en het wederzijds. toelaten aan het avondmaal zal alleen genomen worden, indien het kerken betreft waarmee landelijk wordt samengesproken en waarvan de landelijke vergaderingen wederzijds. hebben uitgesproken dat ze staan of willen staan op de grondslag van Gods. Woord en de gereformeerde belijdenisgeschriften. In incidentele gevallen kan met instemming van de classis en deputaten ad art. 49 KO een uitzondering gemaakt worden voor een Nederlands. Gereformeerde Kerk;
9. deze plaatselijke samenwerking draagt, zolang de kerken in het proces van vereniging landelijk nog niet verder zijn gekomen dan in regel 8 is aangegeven, een voorlopig karakter; er zal onder die omstandigheden nog niet worden overgegaan tot plaatselijke combinatie of fusie van kerken;"

Gronden:

1. voor een goed algemeen beeld is het voor deputaten KE noodzakelijk dat zij beschikken over informatie inzake de wezenlijke beslissingen die op plaatselijk nivo genomen zijn;
2. een uitzonderingsclausule is gewenst voor bijzondere situaties die zich voordoen met plaatselijke Nederlands. Gereformeerde Kerken. Waar plaatselijk vergaande overeenstemming groeit van kerkelijk samenleven mag dat uitdrukking vinden in de viering van Woord en sacrament ook wanneer de betreffende kerkverbanden (nog) niet aan samensprekingen toegekomen zijn;
3. in de oude redactie was de aansluiting van regel 9 aan regel 8 onduidelijk. Met de samenwerking in regel 8 is de landelijke samenspreking bedoeld op basis van wederzijdse uitspraken over het staan op de grondslag. De samenwerking kan zich landelijk verder ontwikkelen bijvoorbeeld in de richting van een federatie.

Besluit 3:

niet te voldoen aan de revisieverzoeken om de status van de regels te wijzigen in die van richtlijnen.

Gronden:

1. door het stellen van regels heeft de GS Berkel en Rodenrijs 1996 een kader neergezet voor samensprekingen. Dat kader vraagt om duidelijkheid in de vorm van regels die controleerbaar nageleefd moeten worden;
2. de uitzonderingsclausule in regel 8 geeft ruimte waar sommige kerken met aandrang om gevraagd hebben;
3. met de handreikingen van de GS Berkel en Rodenrijs 1996 kunnen plaatselijke kerken hun beleid in eigen verantwoordelijkheid vormgeven.

Besluit 4:

geen uitspraak te doen inzake het verzoek van de kerk van Hattem om de kerken de vrijheid te laten om onder nader omschreven condities leden uit de Christelijke Gereformeerde Kerken tot het avondmaal toe te laten.

Grond:

de GS wil niet treden in de bevoegdheid van de plaatselijke kerken m.b.t. de toelating tot de viering van het heilig avondmaal.

Besluit 5:

deputaten op te dragen om in goed contact met de plaatselijke kerken de kerkelijke eenheid te bevorderen door:

- a. de beschikbare en relevante informatie met betrekking tot de landelijke samensprekingen tijdig aan de kerken toe te zenden;
- b. informatie te verzamelen over de plaatselijke samensprekingen en de ontwikkelingen daarin;
- c. zich nader te bezinnen op de verhouding tussen plaatselijke en landelijke samensprekingen in de praktijk;
- d. plaatselijke kerken te stimuleren om aan het proces van kerkelijke eenheid actief bij te dragen;
- e. op informatie uit de kerken te reageren wanneer daar gezien de uitspraken van de generale synoden reden voor is;
- f. desgevraagd kerken te adviseren bij het werken aan kerkelijke eenheid;
- g. wanneer daar reden en ruimte voor is, één of meer bijeenkomsten te beleggen om het onder a - d genoemde nadere uitwerking te geven.

Gronden:

1. het is in het belang van de eenheid binnen de kerken de plaatselijke en landelijke ontwikkelingen zo veel mogelijk op elkaar af te stemmen;
2. nu de ontwikkelingen met de Christelijke Gereformeerde Kerken goede voortgang te zien geven, mag er bijzondere zorg besteed worden om alle plaatselijke kerken mee te nemen op de weg naar kerkelijke eenheid;
3. uitwisseling van informatie over samensprekingen bevordert de eendracht en voorkomt dubbel werk.

Bijlage 3 van LV 22.1 Brief Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)

Nederlands. Gereformeerde Kerken (Agenda 6.3)

Materiaal:

1. rapport van de Deputaten voor kerkelijke eenheid aan de Generale Synode te Leusden (1999); III.2.1 Schulderkenning, III.2.2 Samensprekingen met een gefedereerde CGK-NGK-gemeente, IV.1 Contacten met de Nederlands. Gereformeerde Kerken;
2. aanvullend rapport van de Deputaten voor kerkelijke eenheid aan de Generale Synode te Leusden (1999); 1. De Landelijke Vergadering in Doorn (1998);

3. brief van de Landelijke Vergadering van de Nederlands. Gereformeerde Kerken te Doorn (1998) dd. 21 september 1998 met inhoud zoals vermeld in het rapport genoemd onder Materiaal 2.;
4. brief van de kerk te Amersfoort-West dd. 9 maart 1999; de kerk voert vruchtbare besprekingen met de plaatselijke Nederlands. Gereformeerde Kerk en informeert ook de classis over de vorderingen daarin;
5. brief van de kerk te Lelystad dd. 12 maart 1999, die aan de GS Berkel-1996 had voorgesteld om de verkennende contacten voort te zetten. De kerkenraad kan zich de argumenten van 'Berkel' wel voorstellen. Maar hij doet een beroep op de plaatselijk soms vergaande contacten met Nederlands. Gereformeerde Kerken. De raad vraagt voor deze situaties om een steun in de rug doordat er landelijk contact blijft. Ook stelt de raad voor om plaatselijke samensprekingen actief te stimuleren en de mogelijkheid aan te grijpen van besprekingen op regionaal niveau;
6. brief van M.C. Bijl te Houtigehage, dd. 15 maart 1999 met het verzoek om uit te spreken dat met de Nederlands. Gereformeerde Kerken alleen wordt verdergegaan als zij zich bekeren;
7. brief van de Generale Synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland te Haarlem-Noord (1998) dd. 12 januari 1999, met als bijlage het besluit inzake de landelijke samenspreking met de Geref.Kerken (vrijg.). Daarin staat vermeld dat de synode heeft besloten om landelijke samensprekingen met de Nederlands. Gereformeerde Kerken in kader van het zoeken naar kerkelijke eenheid voorlopig te beëindigen. Plaatselijke kerken worden niet meer gestimuleerd om samensprekingen aan te gaan. De synode vraagt begrip voor de pijn die dit besluit haar kerken geeft. De synode wil uiterst behoedzaam omgaan met situaties waar plaatselijk Christelijke en Nederlands. Gereformeerde Kerken verbonden zijn en vraagt daarvoor respect. De synode is van oordeel "dat het vanwege de aard en omvang van plaatselijke contacten van belang is om ook op landelijk niveau contact te blijven onderhouden, mede gelet op de nood van het huidige geseculariseerde levensklimaat en de zorgwekkende theologische en kerkelijke situatie én de verantwoordelijkheid die we als kerken van gereformeerd belijden juist in het licht daarvan voor elkaar hebben";
8. brief van de kerk te Rotterdam-Stad zonder datum. De raad verzoekt de synode te Leusden om "het besluit aangaande de samensprekingen met de Nederlands. Gereformeerde Kerken in Nederland te herzien en over te gaan tot voortzetting van de gesprekken". De raad voert daarvoor de volgende argumenten aan: (1) hij zet zich met dit verzoek volgens regel 7 voor de plaatselijke samensprekingen in voor landelijke eenwording in eigen kerkverband; (2) er is niet door deputaten Kerkelijke Eenheid aangetoond dat er binnen de NGK een te grote vrijheid bestaat in het omgaan met de belijdenis of tolerantie van afwijking van de belijdenis. Tegenvoorbeelden zijn bekend; (3) in relatie met de CGK wordt bespreekbaar gemaakt wat naar de NGK als breekpunt wordt opgevoerd: dus het meten met twee maten; (4) het ervaren gegeven uit plaatselijke samensprekingen dat beëindiging van contacten een rem betekent wordt van tafel geveegd met een idealistisch schijnargument, dat die beëindiging een stimulans kan zijn; (5) uit de gronden onder het besluit van 'Berkel' blijkt onvoldoende hoe de argumenten van een aantal kerkenraden die wilden doorgaan met gesprekken zijn gewogen; (6) deputaten moesten mogelijkheden om contact aan te gaan onderzoeken, maar de uit de kerken aangedragen mogelijkheden hebben ze niet aangegrepen;
9. brief van de kerk te Deventer dd. 27 febr. 1999. De raad, geleerd door de plaatselijke ontwikkeling in de verhouding tot de Nederlands. Gereformeerde Kerk ter plaatse, verzoekt de synode daarom te besluiten opnieuw het gesprek met de Nederlandse Gereformeerde Kerk aan te gaan, om in die weg de eenheid te zoeken die tussen al Gods. kinderen geboden is;
10. brief van de kerk te Nijverdal dd. 11 maart 1999 met adhesie aan de brief van de kerk te Deventer, genoemd onder Materiaal 9. De raad vindt dat zijn plaatselijke contacten ook landelijk perspectief moeten hebben;

11. brief van de kerk te Maarssen/Breukelen dd. 10 maart 1999. De raad verzoekt revisie van de besluiten van de GS Berkel 1996 Acta art. 82.2 zodanig dat aan deputaten opdracht gegeven wordt over te gaan tot diepgaande en uitgebreide samensprekingen op landelijk niveau met de Nederlands. Gereformeerde Kerken met als doel gezamenlijk, diepgaand en uitgebreid te onderzoeken of kerkelijke eenheid op basis van de Heilige Schrift, zoals nagesproken in de drie formulieren van eenheid en op basis van een gereformeerde kerkorde mogelijk is. De raad voert in de gronden aan dat deputaten hun opdracht van de GS Ommen 1993 om onderzoek te doen naar de mogelijkheden tot contact te ruim hebben geïnterpreteerd in de zin van een afrondend onderzoek voor mogelijke samensprekingen. De raad vindt ook dat een dergelijk onderzoek nooit in 6 gesprekken afgerond had kunnen worden. De conclusie "geen perspectief" werd dan ook niet gedeeld door de gesprekspartners. Voor plaatselijke samensprekingen dienen landelijke contacten juist een stimulans te zijn. En christelijke naastenliefde vraagt dat we desnoods nog een tweede mijl willen gaan;
12. brief van de kerk te Lisse dd. 29 september 1998 waarin de raad zich afvraagt waarom verkennende contacten met de Nederlands. Gereformeerde Kerken niet zinvol zijn te achten ook al is een uitzicht om op verantwoorde manier met deze kerken tot eenheid te komen momenteel (helaas) niet aanwezig: De raad stelt voor om het besluit 2 Acta art. 82 van de GS Berkel 1996 in te trekken en te vervangen door een nieuw besluit in de geest van zijn vraagstelling. Dus wel contacten met de NGK onderhouden ondanks de onmogelijkheid tot gerichte samensprekingen.

Besluit 1:

niet tot revisie over te gaan van het besluit van de Generale Synode te Berkel en Rodenrijs 1996, Acta art. 82.2, inzake de relatie met de Nederlands. Gereformeerde Kerken.

Gronden:

1. deputaten voor kerkelijke eenheid, benoemd door de GS Ommen 1993 hebben nauwkeurig verslag gedaan van de interpretatie en uitvoering van hun opdracht. Daarbij is de GS Berkel en Rodenrijs 1996 ook akkoord gegaan met de interpretatie van de opdracht door deputaten. De weergave van de gesprekken van de commissie van de NGK is door die commissie ook in orde bevonden. Ter synode lag een juist beeld van de verkennende contacten;
2. de GS Berkel en Rodenrijs 1996 geeft in de gronden onder besluit 2 blijk van een duidelijke afweging van het rapport van deputaten en het aangedragen materiaal vanuit de kerken. De synode zag op dat moment geen perspectief voor een zinvol vervolg van verkennende contacten "zolang de Nederlands. Gereformeerde Kerken vasthouden aan de huidige ruimte in de leer en het toezicht daarop". Naar het oordeel van onze Gereformeerde Kerken biedt het Akkoord voor Kerkelijke Samenleving te weinig waarborg voor een kerkelijk leven in gebondenheid aan Schrift en belijdenis;
3. de GS Berkel en Rodenrijs 1996 besloot in een brief aan de eerstvolgende Landelijke Vergadering haar standpunt kenbaar te maken, te vragen naar haar oordeel over "de punten die door ons als een verhindering voor samensprekingen worden beoordeeld" en een appèl over te brengen om deze verhindering weg te nemen. Met dat appèl bedoelde de synode de plaatselijke samensprekingen te ondersteunen. Of en hoe er mogelijkheden zijn tot verdere contacten hangt dus af van de reactie van de NGK op de brief van de GS van Berkel en Rodenrijs 1996. Deze reacties zijn na de synode bekend geworden en vormen geen reden haar besluiten te herzien.

Besluit 2:

met verdriet en teleurstelling uit te spreken dat er de aangewezen verhinderingen door de LV Doorn 1998 niet zijn weggenomen en dat daardoor geen basis is gelegd voor samensprekingen met de NGK op landelijk niveau, die gericht kunnen zijn op kerkelijke eenwording.

Gronden:

1. de GS Berkel en Rodenrijs 1996 heeft met haar besluit over datgene, wat landelijke samensprekingen verhindert, een helder signaal afgegeven. De LV Doorn 1998 heeft echter niet gereageerd door aan de bezwaren vanuit de Gereformeerde Kerken tegemoet te komen, en zoals later bleek, ook niet aan die van de Christelijke Gereformeerde Kerken, met een duidelijker binding aan de confessie;
2. Omdat de LV Doorn 1998 in haar overwegingen en uitspraken niet op zo'n wijze is ingegaan op de zaken die de GS Berkel en Rodenrijs 1996 heeft aangedragen, dat bestaande belemmeringen werden weggenomen, kunnen wij niet anders concluderen dan dat er binnen de NGK nog steeds een te grote vrijheid bestaat in het omgaan met de leer van de Schriften zoals de belijdenis die omschrijft. Daarom gelden nog steeds de gronden die de GS van Berkel en Rodenrijs 1996 formuleerde voor haar besluit zoals omschreven in Acta art. 82, besluit 2.

Besluit 3.

1. deputaten op te dragen de vertegenwoordiging van de Nederlands. Gereformeerde Kerken uit te nodigen voor een ontmoeting, waarin ruimte is:
  - a. voor de NGK om de besluiten en de brief van de LV Doorn 1998 toe te lichten en desgewenst uitleg te vragen over de besluiten van de GS Leusden 1999;
  - b. voor de deputaten KE om de besluiten van de GS Leusden 1999 toe te lichten en opheldering te vragen over de besluiten en de brief van de LV Doorn 1998;
2. deputaten CGK uit te nodigen om deze ontmoeting bij te wonen.

Gronden:

1. Het uitblijven van de gewenste reactie van de LV Doorn door aan de bezwaren van de GKV en CGK tegemoet te komen is teleurstellend. Omdat ons hart naar hen uitgaat, delen wij het verdriet zoals de deputaten dat verwoorden, maar willen daarom juist nauwkeurig weten wat de NGK beweegt en waarom zij niet op de concrete vragen van Berkel en Rodenrijs 1996 zijn ingegaan;
2. LV Doorn 1998 heeft uitgesproken dat ze op de basis van haar belijden van de Waarheid van de Heilige Schrift, zoals in de drie Formulieren van Eenheid is uitgedrukt, aanspreekbaar is. In haar schrijven heeft ze bevestigd dat de Nederlands. Gereformeerde Kerken op basis van Gods. Woord naar de gereformeerde belijdenis kerk van Christus wil zijn. Ook wil ze zichtbare en tastbare eenheid met de Gereformeerde Kerken zoeken. De LV stelt in haar begeleidend schrijven dat het in de verkennende contacten niet gelukt is om door de wederzijdse karikaturen heen te breken. Conclusies door onze deputaten getrokken acht ze voorbarig. En ze doet een klemmend beroep op onze kerken om onbevangen te proeven welke contacten wel en welke niet mogelijk zijn. De LV Doorn belooft van haar kant hetzelfde te zullen proberen. Die dringende uitnodiging kunnen de Gereformeerde Kerken aanvaarden in die zin dat zij met hen spreken over wat zij verstaan onder hun oprechte en onbekrompen binding aan de leer van de Schrift en de gereformeerde belijdenis;
3. de vertegenwoordiging van de Gereformeerde Kerken op de LV Doorn 1998 heeft zich namens de kerken opgesteld met een beschaamd gelaat. Het gescheiden optrekken waarover wij als kerken ons schamen geeft reden om ons in te zetten om die breuk te helen, waarbij ons een houding van ootmoed jegens God past, omdat we ons verbonden weten met de zondeschild van heel Gods. volk;
4. door verschillende plaatselijke kerken, die positieve samensprekingen voeren met Nederlands. Gereformeerde Kerken, is gevraagd om de landelijke contacten opnieuw de vorm van gesprekken te geven. Om onderling vervreemding in de kerken te voorkomen is het wijs als de synode duidelijk laat weten dat zij van haar kant naar voren zal brengen dat het van belang voor een gezond kerkelijk leven is om vast te houden aan het fundament van Schrift en belijdenis;

5. uit de besluiten van de LV Doorn blijkt dat de Nederlands. Gereformeerde Kerken blijven vasthouden aan hun akkoord voor kerkelijk samenleven. Dat akkoord biedt minder waarborgen dan wij voor een gezond gereformeerd kerkelijk leven noodzakelijk achten. Toch meent de NGK dat ze elkaar onderling voldoende kunnen aanspreken op de grondslag van Gods. Woord en de belijdenis. Van onze kant blijft dan de vraag hoe ze dat bedoelen en op welke manier daar invulling aan gegeven wordt;
6. de Christelijke Gereformeerde Kerken hebben in haar Generale Synode van Haarlem-Noord 1998 weliswaar besloten om samensprekingen in het kader van kerkelijke eenheid voorlopig te beëindigen, maar was tegelijk van oordeel dat het van belang is om op landelijk niveau contact te blijven onderhouden, "mede gelet op de nood van het huidige gesecculariseerde levensklimaat en de zorgwekkende theologische en kerkelijke situatie én de verantwoordelijkheid die we als kerken van gereformeerd belijden juist in het licht daarvan voor elkaar hebben". Het aanvaarden van de uitnodiging van de LV Doorn 1998 door ruimte te geven tot gesprek, waarin op basis van Schrift en belijdenis aan de NGK om opheldering wordt gevraagd over de spanning, die wij ervaren tussen wat zij schrijven over de onbekrompen handhaving van de leer van de Schrift en de belijdenis en de door hen geformuleerde grondslag voor kerkelijk samenleven, is niet strijdig met het beleid van de Christelijke Gereformeerde Kerken maar zoekt daarbij juist aansluiting. Nu de GKV en de CGK elkaar hebben gevonden als kerken op de grondslag van de Heilige Schrift, gereformeerde belijdenis en kerkorde, en dezelfde moeite hebben met de opstelling van de NGK, kunnen zij elkaar helpen in de contacten met de NGK.

LV 22.3 **Brief Generale Synode Haarlem-Noord 1998 der Christelijke Gereformeerde Kerken**

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

Op de synode van Haarlem-Noord 1998 waren - zoals de laatste decennia steeds. het geval is geweest - de contacten tussen uw en onze kerken voorwerp van bespreking. Daartoe dienden als agendastukken de rapportage van de deputaten die met de besprekingen belast waren, de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, en de door u aan ons gezonden brief d.d. 21 september 1998.

De synode nam drie besluiten die de verhouding tussen onze beide kerken betreffen:

- 1 een besluit inzake de landelijke samensprekingen;
- 2 een besluit inzake de samenwerkende en samenwerkingsgemeenten;
- 3 een besluit inzake plaatselijke samenwerking daar waar er sprake is van vrouwelijke ambtsdragers in de betreffende Ned. Geref. plaatselijke gemeente.

Wij doen u deze besluiten als bijlage bij dit schrijven toekomen en lichten in dit schrijven e.e.a. nog nader toe. Ook beantwoorden wij tegelijk uw brief d.d. 21 september. Dit doen we met de aantekening dat onze deputaten zich over het besluit van de Landelijke Vergadering 1998 nog geen oordeel hebben kunnen vormen - dat besluit kwam immers bij ons binnen terwijl onze synode reeds. geopend was. Met name als het gaat om de vragen rond de verhouding tussen Schrift en confessie heeft onze synode geconstateerd dat er een onduidelijkheid is: in uw besluit stelt u dat uw kerken graag 'onvoorwaardelijk trouw willen zijn aan Gods. Woord en de gereformeerde belijdenisgeschriften willen blijven aanvaarden als een getrouwe weergave ervan'. Anderzijds. rapporteerden onze deputaten op grond van de gehouden samensprekingen dat er over de relatie tussen Schrift en confessie geen overeenstemming kon worden bereikt. Het zal zaak zijn dat deze onzekerheid waar mogelijk nog weggenomen wordt; deputaten hebben opdracht ontvangen over deze correspondentie met uw commissie voor de samensprekingen door te spreken. Daarbij kan ook onderwerp van gesprek zijn de gehouden peiling op uw laatstgehouden landelijke vergadering in Doorn, waaruit - in relatie tot de verhouding tot onze kerken - bleek dat een strakkere binding tot de belijdenisgeschriften niet gewenst werd.

Wanneer wij vervolgens iets willen aanduiden van het cruciale punt waarop wij als kerken in onze onderlinge verhouding zijn gekomen, dan kunnen wij niet anders dan met pijn en verdriet aanroeren dat onze synode besloot de landelijke samensprekingen op dit moment te beëindigen. 'Voorlopig', zo staat het in het genomen besluit, waarmee de hoop wordt aangegeven dat belemmeringen die er tussen ons zijn alsnog in de loop van de tijd zullen worden weggenomen. Als kerken die zich beide willen gronden op het Woord van God en de gereformeerde belijdenis blijven we aan elkaar verbonden en hebben we een wederzijdse roeping tegenover elkaar. Op grond van de huidige stand van zaken meende onze synode niet anders te kunnen besluiten dan zij metterdaad deed.

Wij beseffen dat dit besluit bij u heel veel teweegbrengt. Weliswaar kwam het niet geheel onverwacht - de voorzitter van de deputaten, ds. J. Westerink, had in zijn toespraak op uw Landelijke Vergadering al iets laten horen van de voorstellen die aan onze synode gedaan zouden worden -, maar er was bij u toch nog enige hoop dat er een opening zou blijven. De oproep daartoe die door ds. W. Smouter in zijn toespraak op de synode gedaan is, was daarin duidelijk. Het is een besluit dat niet alleen u, maar ook ons veel verdriet doet. De preses van de synode heeft dat een- en andermaal verwoord tijdens de zittingen. Juist daar waar we in een wereld leven die steeds minder naar Gods geboden en beloften vraagt (u verwoordt er iets van in uw brief) is het gescheiden optrekken van kerken van gereformeerd belijden een ernstige zaak. Dat moeten we in rekening brengen.

Dat heeft de synode echter moeten afzetten tegen blijvende en zelfs toenemende onzekerheid in een aantal zaken die juist in kerken van gereformeerde belijdenis van grote betekenis zijn. We roerden zojuist al de relatie tussen Schrift en belijdenis aan. Wij hechten sterk aan de overtuiging dat de belijdenis niet alleen een antwoord is op (dat ook), maar ook een betrouwbare verwoording is van de Heilige Schrift. Juist over dat laatste kwam in de gehouden samensprekingen onzekerheid. Ook in de zaken van de kerkorde c.q. het akkoord voor kerkelijk samenleven zijn er naar onze overtuiging teveel zaken vrijblijvend bij u dan dat het een kerkverbandelijk samenleven naar gereformeerde traditie kan waarborgen.

In uw schrijven noemt u de tot op heden gebleven verschillen t.a.v. de toeëigening van het heil en u vraagt om een einduitspraak daarover. Zover is de synode niet gekomen, en we stemmen u toe dat dit niet alleen te maken heeft met de verschillen tussen u en ons, maar ook met de binnenkerkelijke verschillen in benadering van deze zaak die wij in eigen huis ervaren. Gezien de verschillen die inmiddels op andere terreinen waren geconstateerd, heeft de synode er van afgezien hierover nadere uitspraken te doen.

We noemen nog een zaak waar onze verschillen openbaar komen: al in een eerder stadium stelde u het diakenambt open voor de vrouw; toen al lieten wij u weten daarmee moeilijk te kunnen leven. Onze deputaten hebben er iets van onder woorden gebracht. De gronden waarop u deze beslissing stoelde waren naar onze gedachte aanvechtbaar. Nu onze synode, na een onderzoek door een daartoe ingesteld deputaatschap, heeft besloten de ambten niet voor de vrouwen in de gemeente open te stellen, ligt daar een nieuw struikelblok in het zoeken naar eenheid. Daar waar gemeenten van onze beide kerkverbanden elkaar gevonden hebben, hetzij als samenwerkende, hetzij als samenwerkingsgemeente, zal het zaak zijn uiterst behoedzaam met elkaar om te gaan, wil deze samenwerking niet onder grote spanning komen. Dit vormt voor ons een bron van zorg.

In uw brief vraagt u de plaatselijke contacten 'zoveel mogelijk de ruimte te geven'. U zult zich kunnen indenken, in het licht van de hierboven gereleveerde zaken, dat dit voor ons een moeilijke zaak is. In ons besluit spreken wij over 'terughoudendheid'. Dat is op zich geen nieuw gegeven: in eerdere besluiten van de generale synode werd al gesproken over het feit dat men plaatselijk zich ook rekenschap dient te geven van de eenheid die we binnen eigen kerkverband ontvangen hebben. De gebleven verschillen tussen ons accentueren dit en geven het ex-

tra gewicht. De synode realiseert zich dat de eenheid die zich op plaatselijk niveau heeft gerealiseerd, en die tot stand is gekomen na vaak intensieve gesprekken op kerkenraads- en gemeentelijk niveau en niet het minst onder hartelijk gebed tot de Here, niet door een generaal-synodaal besluit verbroken kan worden. Daarom is er ook een apart besluit genomen t.a.v. die gemeenten die een vorm van nauwer samenleven met een Ned. Geref. plaatselijke gemeente hebben. Deze gemeenten zullen echter in hun contacten en de mogelijke groei daarvan altijd rekenen met de regels en besluiten in het eigen kerkverband. Naar de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten zullen deputaten nadere studie doen: voor hen is het genomen besluit het meest ingrijpend.

Samenvattend heeft de synode besloten bijlage 6 K.O. (waarin het gestalte geven aan eenheid met kerken van gereformeerd belijden geregeld wordt) voor nieuwe contacten met gemeenten binnen uw kerkverband niet meer van toepassing te verklaren; tegelijk echter mogen gemeenten die in een vergevorderd stadium van samenspreking zijn dat voortzetten.

We hopen dat het u duidelijk is dat de synode naar een evenwicht heeft willen zoeken tussen het enerzijds, steeds, moeizamer verlopende contact op landelijk niveau en het anderzijds, steeds, weer tot stand komen van plaatselijke contacten. Daarmee heeft de synode op een geestelijke wijze willen omgaan, recht doende naar alle kanten. In ieder geval hechten we er aan dat in deze brief aan u te onderstrepen. Daarin past ook het besluit dat er een contact tussen u en ons op landelijk niveau zal blijven; er zijn teveel zaken in kerk en samenleving in beweging dan dat wij zouden kunnen menen wel buiten elkaar om te kunnen. We willen onze gezamenlijke verantwoordelijkheid als kerken van gereformeerd belijden daarin beleven.

Broeders, het schrijven van deze brief is voor ons geen oorzaak van vreugde, zomin als het ontvangen en verwerken ervan dat voor u zal zijn. Wij blijven hopen en bidden dat het alsnog tot een keerpunt zal komen in onze contacten en dat we beiden als kerken bewaard zullen blijven bij het gereformeerde spoor, dat we in de geschiedenis hebben leren kennen en waarderen als een spoor waarin de betrouwbaarheid van het Woord van God oplicht en tot uitdrukking komt. We doen in dat kader een appel tot een heldere, duidelijke binding aan de belijdenis. Mogen we zo elkaar tot steun zijn in wederzijdse correctie en bemoediging, ook in de fase waarin we nu met elkaar verkeren.

Met broedergroet,

Bijlage van LV 22.3 Brief Christelijke Gereformeerde Kerken

1. Besluit inzake de landelijke samensprekingen met de Ned. Geref. Kerken

De generale synode
overwegende

- 1 dat deputaten, overeenkomstig hun opdracht, met de NG-commissie gesproken hebben over de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils, de relatie Schrift en confessie, de vragen ten aanzien van het AKS en het besluit van de Landelijke Vergadering van de NGK inzake de openstelling van het diakenambt voor zusters van de gemeente;
- 2 dat de synode van 1995 er bij de kerken op aandrang terughoudendheid te betrachten in het zoeken naar en uitbreiden van contacten met de NGK;

constaterende

- 1 dat de verschillen die gebleven waren ten aanzien van de visie op de toeëigening des heils niet zijn weggenomen in het korte bestek dat ze zijn besproken en een verder gesprek hierover niet goed mogelijk is gebleken;
- 2 dat ook de bezwaren die gerezen zijn met betrekking tot het AKS gebleven zijn;

- 3 dat het besluit van de Landelijke Vergadering inzake de openstelling van het diakenambt voor zusters der gemeente vanwege de wijze waarop dit besluit tot stand is gekomen alsmede doordat ook de oorspronkelijke theologische fundering ervan (die niet aanvaard werd), vragen oproep, een belemmering blijft op de weg naar eenheid;
- 4 dat het gesprek over de relatie tussen Schrift en confessie onbevredigend is geweest en dat in dezen geen overeenstemming kon worden bereikt;
- 5 dat deputaten de opdracht van 1995 'om met de NG-commissie te spreken over de vraag welke de gevolgen zijn van het gegeven dat in de samensprekingen tot nu toe de verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils niet voldoende duidelijk zijn weggenomen' niet hebben kunnen uitvoeren en dat zij, gelet op de verdere ontwikkelingen in de relatie met de NGK het momenteel niet zinvol achten deze opdracht alsnog uit te voeren;
- 6 dat door de toenemende belemmeringen die op landelijk niveau tussen de NGK en de CGK zijn gegroeid, de hoopvolle verwachtingen die er in het verleden waren helaas niet gerealiseerd zijn;

tevens constaterende

- 1 dat op plaatselijk vlak de contacten tussen de NGK en de CGK in de afgelopen periode eerder toe- dan afgenomen zijn;
- 2 dat deze contacten door de jaren heen merendeels als een zegen worden ervaren;
- 3 dat in de NGK meer en meer een tendens is in de richting van ondertekening van het ondertekeningformulier, hetgeen als positief is aan te merken;

van oordeel

- 1 dat er thans onvoldoende basis is om met de NG-commissie door te spreken over de gebleven verschillen ten aanzien van de toeëigening des heils;
- 2 dat een verder gesprek over de bezwaren die gerezen zijn met betrekking tot het AKS met name voor wat betreft de preambule, het ondertekeningformulier en AKS art. 34 thans geen perspectieven biedt;
- 3 dat het op dit moment niet zinvol is om verder te spreken over het besluit van de Landelijke Vergadering inzake de openstelling van het diakenambt voor zusters der gemeente;
- 4 dat voortzetting van het gesprek over de relatie tussen Schrift en confessie momenteel uiterst moeilijk lijkt te zijn;
- 5 dat het vanwege de aard en omvang van de plaatselijke contacten van belang is om ook op landelijk niveau contact te blijven onderhouden, mede gelet op de nood van het huidige gesecculariseerde levensklimaat en de zorgwekkende theologische en kerkelijke situatie én de verantwoordelijkheid die we als kerken van gereformeerd belijden juist in het licht daarvan voor elkaar hebben;

spreekt uit

- 1 met droefheid te moeten vaststellen dat het niet gelukt is in de samensprekingen de verschillen weg te nemen en de belemmeringen op weg naar eenheid met de NGK op te heffen;
- 2 dat het gezien de huidige stand van zaken niet nuttig is deputaten nieuwe opdrachten tot samensprekingen met de NG-commissie te geven, die in het kader van het zoeken naar kerkelijke eenheid staan;
- 3 dat er onder de huidige omstandigheden geen grond meer is om in de toekomst op plaatselijk niveau bijlage 6 K.O. toe te passen in de relatie tot de NGK;
- 4 dat slechts in specifieke situaties bijlage 6 K.O. nog van toepassing is, namelijk voor die gemeenten die in een vergevorderd stadium van samenspreking zijn;
- 5 dat ondanks het sub 1 t/m 4 uitgesproken de contactoefening met de NGK vooral met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang van waarde is;

en besluit

- 1 de samensprekingen met de NG-commissie in het kader van het zoeken naar kerkelijke eenheid voorlopig te beëindigen en deputaten daarom geen nieuwe opdrachten terzake te geven;
- 2 aan de kerken mee te delen dat er in het licht van de ontwikkelingen helaas geen reden is contacten met de NGK te zoeken en uit te breiden;
- 3 bijlage 6 K.O. voortaan niet meer toe te passen op de relatie met de NGK, met uitzondering van de in 'spreekt uit' punt 4 genoemde situaties;
- 4 deputaten te machtigen nader contact te onderhouden met de NG-commissie, mede met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang;
- 5 ten aanzien van de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten een afzonderlijk besluit te nemen.

2. Besluit inzake de positie van de samenwerkende en samenwerkingsgemeenten

De generale synode
overwegende

- 1 dat de synode van 1995 van oordeel was dat er aandacht diende te worden besteed aan de positie van de samenwerkingsgemeenten en dat deputaten in verband daarmee de opdracht kregen deze aandacht te geven, zowel aan de samenwerkingsgemeenten als aan de samenwerkende gemeenten;
- 2 dat de deputaten via hun afgevaardigden op de hoogte gebleven zijn van de activiteiten van het Samenwerkingsoverleg;
- 3 dat de deputaten in een aantal ontmoetingen contact hebben onderhouden met zowel de samenwerkingsgemeenten als de samenwerkende gemeenten;

constaterende

- 1 dat deputaten spreken van teleurstellende ervaringen in hun contacten met zowel het Samenwerkingsoverleg als met de samenwerkingsgemeenten;
- 2 dat in de samenwerkingsgemeenten het proces van eenwording niet alleen als onomkeerbaar, maar ook als een geschenk van God wordt ervaren;
- 3 dat samenwerkingsgemeenten zich voor de vrouwelijke diaken hebben uitgesproken;
- 4 dat deputaten de contacten met de samenwerkende gemeenten als bemoedigend en samenbindend hebben ervaren;
- 5 dat men in de samenwerkende gemeenten algemeen van gedachte is, dat wat bereikt mocht worden in de contacten met de plaatselijke NGK niet prijs gegeven moet worden;
- 6 dat de eigen positie waarin de samenwerkingsgemeenten in de loop der tijd beland zijn nog niet eerder kerkrechtelijk onderzocht werd;

van oordeel

- 1 dat zowel de samenwerkingsgemeenten als de samenwerkende gemeenten tot het zoeken naar en verdiepen van de contacten met de NGK gekomen zijn in gevolge de oproepen die in het verleden meer dan eens door de generale synode zijn gedaan;
- 2 dat het daarom niet verantwoord kan worden geacht de op deze wijze tot stand gekomen relatie zomaar op te geven;
- 3 dat wat in de samenwerkingsgemeenten wordt gezien als een onomkeerbaar proces en als een geschenk van God niettemin kerkrechtelijk valt onder een voorlopige regeling, zoals bijlage 6 K.O. duidelijk laat zien;
- 4 dat de ruimte die door samenwerkingsgemeenten gevraagd wordt op gespannen voet kan komen te staan met de loyaliteit die tegenover het CG-kerkverband verwacht mag worden;
- 5 dat het beroep dat door samenwerkingsgemeenten gedaan wordt op het feit, dat men behalve tot het verband van de CGK ook tot de NGK behoort wel begrijpelijk is, maar tevens spanningen kan oproepen binnen het eigen kerkverband;

- 6 dat het onder 3 t/m 5 genoemde vraagt om een nadere kerkordelijke positiebepaling van de samenwerkingsgemeenten;

spreekt uit

- 1 dat wat op plaatselijk niveau met de NGK bereikt is bestendig kan blijven, maar dat nu de samensprekingen op landelijk niveau niet konden worden voortgezet, in die bestaande plaatselijke contacten terughoudendheid mag worden verwacht;
- 2 dat van alle samenwerkende en samenwerkingsgemeenten verwacht mag worden dat zij zich geheel zullen houden aan de in de CGK geldende kerkorde, inclusief het ondertekeningensformulier alsmede aan de besluiten van meerdere vergaderingen;
- 3 dat de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten nader onderzocht en omschreven dient te worden, waarbij met het hiervoor onder 2. genoemde nadrukkelijk rekening gehouden dient te worden;

en besluit

- 1 de samenwerkingsgemeenten en de samenwerkende gemeenten van deze uitspraak op de hoogte te stellen;
- 2 deputaten de opdracht te geven de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten in overleg met de betrokken gemeenten te onderzoeken en dienaangaande voorstellen aan de volgende generale synode te doen.

3. Besluit inzake plaatselijke samenwerking waarbij sprake is van vrouwelijke ambtsdragers in de Ned. Geref. Kerk

De particuliere synode van het oosten diende een instructie in inzake de samenwerking met die Ned. Geref. Kerken waar vrouwelijke ambtsdragers dienst doen. De synode deed de volgende uitspraak:

De generale synode,
kennis genomen hebbend
van de instructie van de particuliere synode van het oosten d.d. 22 april 1998;

overwegend

dat het besluit van de Landelijke Vergadering van de Ned. Geref. Kerken om vrouwen toe te laten tot het diakenambt de nauwere vorm van samenleven met de Ned. Geref. Kerken op plaatselijk niveau onder spanning zet;

van oordeel

- 1 dat de in de instructie genoemde situaties - inzake (de voortzetting van) samenwerking met een gemeente waar vrouwelijke ambtsdragers dienst doen - reële mogelijkheden zijn die zich kunnen voordoen in de praktijk van het kerkelijk leven;
- 2 dat er in dergelijke situaties op kerkelijke wijze gehandeld dient te worden;
- 3 dat het verzoek om bijlage 6 K.O. aan te vullen c.q. te wijzigen in genoemde situaties prematuur is, nu de generale synode besloten heeft de kerkrechtelijke positie van de samenwerkingsgemeenten nader te onderzoeken;

besluit

- 1 de kerken er op te wijzen dat een nauwere vorm van samenleven met een Ned. Geref. Kerk die overgegaan is of overgaat tot verkiezing en bevestiging van vrouwelijke diakenen, op gespannen voet staat met de in de Chr. Geref. Kerken geldende Kerkorde en de besluiten van de meerdere kerkelijke vergaderingen;
- 2 de betrokken kerkenraden er op te wijzen dat de samenleving met een Ned. Geref. Kerk ter plaatse waarin vrouwelijke diakenen fungeren, ongewenste spanningen oproept ten aanzien van de loyaliteit aan het eigen kerkverband en het zich houden aan de in de Chr. Geref. Kerken geldende Kerkorde en de besluiten van de meerdere vergaderingen;

- 3 deputaten voor de eenheid van de geref. belijders in Nederland op te dragen de in de instructie gesignaleerde problematiek te onderzoeken en aan te geven hoe kerken dienen te handelen, die te maken hebben en krijgen met de verkiezing en bevestiging van vrouwelijke diakenen in de Ned. Geref. Kerk ter plaatse, en daarom bijlage 6 K.O. in dit stadium niet aan te vullen c.q. te wijzigen;
- 4 van dit besluit mededeling te doen aan de particuliere synode van het oosten.

LV 22.4 Brief NGK Deventer; Samensprekingen met GKV

De kerkenraad van de Nederlands. Gereformeerde Kerk in Deventer heeft met zorg kennisgenomen van het feit, dat de landelijke samensprekingen tussen onze en de Vrijgemaakte kerken zijn gestaakt. Dit des te meer, omdat wij plaatselijk vruchtbare samensprekingen voeren met zowel onze Christelijke Gereformeerde als Vrijgemaakte broeders en zusters. Alledrie de kerken hebben elkaar erkend als kerken van Jezus Christus.

De Vrijgemaakte kerk in Deventer heeft daarom zijn generale synode verzocht het besluit richting kerkverband - wat landelijk niet samenspeelt, zal ook plaatselijk niet samenspreken - te matigen door er een aanbeveling van te maken. Op die manier wordt een kerverbandelijke hinderpaal voor de plaatselijke gemeenten vermeden.

Tegelijk heeft de Vrijgemaakte gemeente ons als Nederlands. Gereformeerde gemeente gevraagd aan onze Landelijke Vergadering te verzoeken toch vooral te blijven streven naar samensprekingen met de Vrijgemaakten op landelijk niveau. Dat verzoek willen wij bij deze doen.